تارمایی سەلەفیەت و ئاسۆی کرانەوە...

نوری بێخاڵی

هەرچەندە دڵنیام کە تا دێت ڕەوتی گۆڕان و تەوژمی ریفۆرم و هێزی پێشکەوتووخواز، کە بەرهەمی بێداربوونەوەی ویژدان و هوشیاری تاکەکانە، خەریکە بەرەکەی فراوانتر دەبێت و وا بچێت لەباری دایە هەر هیچ نەبێت، نەوەی نوێ، نەوەیەك کە بە حوکمی پێدراوەکانی ئەمڕۆی دونیا و هەلومەرجەکان نەکەوتۆتە ژێر کاریگەری موژدەکانی نەریت و باوەڕسالاری و تەلقینەکانی ئایدیۆلۆژیا و چیتر ئامادەیی ئەوەیشی تێدا نییە گوێ بۆ هەموو ئەو موژدە و وەهمانەیان شل بکات و کات و تەمەنی جوانی خۆی بە دیاریانەوە بکوژێ، رۆژانەش دەبینین و دەبیستین کە چۆن و تا چ ئاست و بە چ شێوە و چەندین میکانیزم ئەو نەوەیە بەرەنگاری واقیع دەبێتەوە، ئەو وەلأمدانەوە و هەراسان بوون و بێزارییەی نەوەی نوێ لە هەمبەر سەنگەرەکانی کۆنەخوازی و سەلەفیەت و دۆگمایی هەروا لە خۆڕا نییە، بەڵکو ڕەنگدانەوە و بەرهەمی ئەو نالەبارییە دەروونی و کۆمەڵایەتی و سیاسییەیە، کە ئەو هێزە کۆنزەرفاتیفانە هێناویانەتە ئارا و سەرلەبەری کۆمەڵگایان گیرۆدە و نیگەران کردووە.. لەم ئاستانەیەدا و وەك گریمانە، ئەگەر بەرهەمی ئەو دڕدۆنگییەی دەسەڵاتی کوردی لە نێوان ملکەچ بوون و سەر لەقاندنی بۆ گوتاری سەلەفییەت و خواستی تیۆکراسییانەیان و بانگەشەکانی خۆی بۆ دیموکراسییەت و کرانەوە و کۆمەڵی مەدەنی، سەرلەنوێ دەرکەوتنی خەلافەت و بەرزبوونەوەی کێرڤی سەلەفیەت و سەرکەوتنی مەعریفەی شمشێر بێت، بە راشکاوی دەیڵێم ئەگەر لە کونی دەرزیشدا بێت بای بای لەم جوگرافیا نەگبەتە دەکەم و ئەم سەرزەمینە بەلاَ لێدراوە بە جێ دێڵم..ئەوە تەنها گریمانەیەکە و بەس، ئەگینا گومانم لەوە دانییە، کە بۆ بەرگرتن لە سەرلەنوێ پەخش بوونەوەی جەهلی سەدەکانی شمشێر و بالأدەستی گوتاری توندڕۆیی و کارابوونەوەی هێزی کۆنەپارێز و عەقڵ و پەیوەندییە کۆمەلأیەتییەکانی دیوەخان، پێویست بە پشوو درێژی دەکات، تەنانەت دەبێ کاراکتەرەکانی نێو بزووتنەوەی گۆڕان بۆ زۆرترین قوربانیدان ئامادەبن.

ئەو پێشەکییەم بۆیە نووسی تا لە ڕێگەیەوە بچمە سەر کرۆکی بابەتەکە، کە ئەویش هەژموون و هەڕەشەی کایەی ئایینییە لە کوردستان بە سەلەفی و ناسەلەفی، بە حوجرەکانی مزگەوت و بارەگاکانی حزب، بە توندڕۆ و بەناو میانڕۆ، بۆ سەر سروشت و ماهییەت و چییەتی و ناوەڕۆکی دەستوری باشووری کوردستان (لەم وتارە بەوولاوە وشەی هەرێم کە بەرهەمی سیاسەتی نەشیش بسوتێ نەکەباب و موجامەلەی

دەسەڵاتی سیاسی کوردییە و بۆتە مۆرانەی سەر جەستەی بزووتنەوەی کوردایەتی، تەڵاق دەدەم).

ڕەنگە قسەکردن لەسەر یاسای بنەڕەتی، یاخود دەستور، لە هەر وڵاتێکدا زێدەتر ئەرکی شارەزایانی بواری یاسا بێت، بەڵام ئەمە هەرگیز بەو مانایە نییە، کە هەر یەکێکمان وەك هاوڵاتی و بەو پێیەی چارەنووسی خۆمان و نەوە دوای نەوەکانمان بەو دەستورەوە بەندە، ڕاوبۆچوونمان لەبارەی هەندێ لە ڕەهەندە نەتەوەیی و نیشتمانی و بگرە مرۆیی و مۆراڵی و کۆمەڵایەتی و سیاسییەکانی نەخەینە ڕوو، کە خودی ئەو کایە و ڕەهەندانەش لە توێی چەمك و دەستەواژە و داڕشتنەوەی یاساییدا هەموار دەکرێن. بە واتایەکی دی هەموو ئەو ڕەهەندانە شەرعیەتێکی یاسایی و کۆنکرێتی وەردەگرن (دوای ریفراندۆم) و کاتێکیش پەسەند کران، ئیدی دەبن بە دەقی پیرۆز و ئومێدی سەر لە نوێ ئاڵوگۆڕ و هەموارکردنیان نامێنێ (هەر هیچ نەبێت لە ڕۆژهەڵات وایە و کوردستانیش بەرهەمی منداڵدان و جوگرافیای ئەو هوشیارییە پاوانخواز و دیکتاتۆریەتەی ڕۆژهەڵاتە !!).. بۆیە پێویستە بەر لەوەی دوا ڕەشنووسی دەستوورەکە هەموار بکرێ و ئامادە بکرێ و ڕابگەیەنرێ و بخرێتە دەنگدان، دەبێ هەموو هاوڵاتییەکی ئەم نیشتمانە، کە کورد و ئاشوور و ئەرمەن و کلدان و تورکمان و ئیسلام و مەسیحی و ئێزیدی و کاکەیی و سابیئە و ئەهلی حەق و چی وچیتری لێیە، قسە و ڕاو سەرنجەکانی خۆیان لەبارەی یەکە بە یەکەی بڕگە و بەند و ماددەکانی ئەو دەستووورە بخەنە ڕوو، (نەك وەك سەرۆکی لیژنەی مافی مرۆڤی پەرلەمانی باشووری کوردستان، کە بەبێ گەڕانەوە بۆ ڕای خەڵك و بەبێ ئەوەی هێشتا هیچ شتێ لەو بوارە ئاشکرا و ڕوون بێت، یەکلایەنە بڕیاری دا و ڕایگەیاند، کە ئیسلام ئایینی فەرمی و سەرەکی کوردستان و شەریعەتەکەیشی سەرچاوەی بنەڕەتی دەستوورەکەی دەبێت، ئەوەیە پارێزگاریکردن لە سادەترین مافەکانی مرۆڤ، کە بڕیاردانە لەبری خەڵك و بەناوی ئەوان!!).★

لەوانەیە بۆخۆم دونیایەك سەرنج و تێبینیم لەسەر دەستوورەکە هەبێت، کە جارێ تاکو دوا ڕەشنووسی هەموارکراو ئامادە دەکرێ و بە فەرمی لەلایەن پەرلەمانی کوردستان ڕادەگەیەنرێ قسەیان لەبارەوە ناکەم، بەڵام پێم باشە باز بەسەر ئەو هەراو زەنایە نەدەم، کە هێشتا هیچ نەبووە و کورد گووتەنی: (نە ڕسترایە و نە پەشترایە، بێشکەی بۆ حازر کرایە!)، بڵندگۆی مزگەوت و مەجلیسی حوجرە و هێزە سەلەفی و ئیسلامگەراکان بە کۆی ڕەنگ و دەنگییانەوە ناویانەتەوە. بە تایبەتی ئەو هەڕەشە و گوڕەشەیەی کە ئەگەر ئیسلام ئایینی سەرەکی و فەرمی کوردستان و شەریعەتەکەی سەرچاوەی بنەڕەتی دەستوور نەبێت، شەقام دەوروژێنن (کە وروژاندنەکەش دیارە و زۆر لە فەتوای تەڵاق خستنی مەلای خەتێ بۆ خەڵکی ڕواندز لە سەردەمی پاشای گەورە دوورتر نابێت، لە پێناو سەروەری خەلیفە!!)، ئەگینا لەوە گاڵتەجاڕی تر ئەوەیە، پەنا بۆ دادگای دەستووری عیراقی عروبە دەبەن. بێگومان مەبەست و ئامانجی پشتی ئەم گوتارەشیان زۆر ئاشکرا و ڕوونە، دیارە لە مەملەکەتێك و لە سای ئەزموونێکیشدا، کە سەرکردە و بەرپرسەکانی سەری زمان و بنی زمانییان دیموکراسییەت و کۆمەڵی مەدەنی و تێکەڵ نەکردنی سیاسەت و ئایین بێت و حزبەکانی لە کەناڵەکانی میدیا سوپەر عەلمانی بن و لە دیوەخان و حوجرەکانیشدا فرمێسك بۆ خەلافەت بڕێژن، ئەو

عەنتەریاتەی هێزی سەلەفی و توندڕۆ ببینین و هەڕەشەکان قبوڵ بکرێن و قڕو قەپیان لێبکرێ، ئەم هەڵوێستەیان جێگەی گومان و پرسیار و هەڵوەستەکردنە!
بەڵێ ئاساییە و وەك هەر پێکهاتەیەکی تری ئیتنی و مەزهەبی، مافێکی ڕەوا و سروشتی ئەو کەس و هێزانەیە، کە لەتوێی دەستووردا وەك هەر پێکهاتێکی تری ئیتنی و مەزهەبی ڕێز لە باوەڕ و ئینتمایان بگیرێ و ئازادی تەواوی پیادەکردنی سروت و ڕێوڕەسمە ئاینییەکانیان بدرێتێ، بەڵام نەك بەو مانایەی سەرچاوەی دوا بڕیارەکان هەر خۆیان و دونیابینی و دەقەکانی ئەوان بن، ئیدی ئەو فرت و فێڵ و چاوبەستەکی زۆرینە و کەمینەی پشت ماسکی دیموکراسی باوی نەماوە، چونکە دیموکراسی یەك دیوی هەیە و تەواو، ئیتر یان باوەڕت پێی هەیە یان نا.
سەیری ئەو گاڵتەجاڕییە بکەن، هێشتا هیچ نەبووە و لە دەسپێکی خۆ بیناکردنین، دێن ریسەکەمان لێ دەکەنەوە خوری، وەك ئەوەی لە دوێنێ و ئەمڕۆ و بگرە لە سبەینێشدا گرفتی سەرەکی و کێشەی چارەنووسسازی کورد ئایینی ئیسلام بێت، کە بێگومان بەم تێگەیشتنە ئیفلیج و دۆگمایەوە چەندین سەدەیە کورد و بزووتنەوەی کوردایەتی لە پرس و ستراتیژی بنەڕەتی خۆی لەسەر ئاستی نەتەوەیی و نیشتمانی دوور خراوەتەوە و دەخرێتەوە، ئەوە ئەگەر لەبەر ڕۆشنایی گۆڕانکاری و وەرچەرخانە هەمەلایەنەکانی ئەمڕۆی دونیا، پێدراوە کۆمەڵایەتی و ئابووری و فەرهەنگییەکان و ئازادی تاکەکەس و شێواز و سیستەمی حوکمڕانی لەبەرچاو بگرین شتێکی ترە.
لێرەوە بە پرسیارێکی گرنگی "تۆدۆرۆف" وردتر دەچمە نێو کرۆکی باسەکە، ئەو لە میانی دیالۆگێکی لەگەڵ خۆیدا و بەڕەچاوکردنی ئەزموونەکانی مرۆڤایەتی و خوێندنەوە و شیکردنەوەی تێز و تیۆری بیرمەندان، بە تایبەتی لە سێبەری مێژووی فیکری فەڕەنسیدا، لەم بارەیەوە و لە پەرتوکە بەناوبانگەکەی خۆیدا بەناوی "ئێمە و ئەوانیتر" دەڵێ: (کاتێ یاساکانی سروشتی و ئایینی و مەدەنی لەگەڵ یەکتری ناکۆك بن و نەگونجێن، چارەنووسی مرۆڤ چی دەبێت؟ بێگومان وا خۆی دەبینێ کە لە یەك کاتدا و بە ناچاری ملکەچی سێ سەروەرە، بەبێ ئەوەی بتوانێ بە تەواوی ملکەچی یەکێکیان بێت..دەزانی لەو حاڵەتەشدا چی ڕوودەدات؟ ئەو مرۆڤە ڕقی لە هەرسێکیان دەبێتەوە، بەمەش ئەو کەسە نە دەبێتە پیاو و نە هاوڵاتی و نە ئیمانداری‌کی لە خوا ترس).
هەر لە بەرەبەیانی مێژوو تا بە ئەمڕۆ دەگات، مرۆڤ هەمیشە و بێ ویست و ئیرادەی خۆی بە چەندین تەلبەند و ڕێسا و یاسایەکەوە لە چوارچێوە دراوە و کۆت کراوە، هەر لە یاسا سروشتییەکانەوە بگرە، تا دەگاتە ئایینی و مەدەنییەکان، ئەمە و عورف و دابونەریتی کۆمەڵایەتیش سەربار، هەموو ئەوانەش هەریەکە و بە شێوەیەك بەشێك لە ئازادی مرۆڤیان وەك تاکە کەس زەوت کردووە.. بێبەشکردنی تاکە کەسیش لەو ئازادییە پێ بەپێی قۆناغ و شوێنکاتەکان بێدادی و نایەکسانی و نابەرابەری لەناو کۆمەڵگای مرۆڤایەتیدا بەرهەم هێناوە، بەمەش هەمیشە مرۆڤایەتی لەگەڵ ململانێ و شەڕ و ئاژاوە دەستەو یەخە بووە.

"دیدرۆ" دەڵێ: (باشترین کۆمەڵگا ئەوەیە، کە خاوەنی کەمترین ژمارەی یاساکانە)، هەر بۆ خۆیشی و بە مەبەستی زێدەتر روونکردنەوە و ئاشکرا کردنی نهێنی جەور و ستەم و بەکۆیلەکردن و دەمبەستکردن و لە پەلوپۆ خستنی مرۆڤ و بەتاڵکردنەوەی لە بوون و بەها و کەسێتی و ئیرادە و سەروەری لە سای زۆری یاسا و رێورەسم و کۆت و بەند و نەریت و چی و چیتردا، لە شوێنێکدا دەڵێ: (ئەگەر دەتانەوێ بەسەر مرۆڤدا زاڵ بن، هەموو جۆرە لەمپەر و ئاستەنگێکی بخەنە بەردەم و بە جۆرەها شێواز کۆتی بکەن) ... کەوابێت یاسا و عورف و نەریتەکان چەندە بۆ رێکخستنی ژیان و پەیوەندی نێوان مرۆڤەکان دانراون، هێندە و زیاتریش لە پشتیانەوە مەبەستیان کۆنترۆڵکردنی تاك و تەسلیم کردنیەتی بە وەهمی بەرژەوەندی (کۆ) و رازی کردنی بەو قەدەرەی، کە بە بیانو و پاساوی جیا جیا، کە بە گوێرەی پێدراو و هەلومەرجی کۆمەلآیەتی و بارودۆخی سیاسی هەرزانفرۆش دەکرێن، دەستبەرداری زۆرێك لە ماف و ئازادییەکانی بێت .. هەموو ئەو یاسا و رێسا و عورف و نەریتانە، چ بەرهەمی مرۆڤ خۆی بن، یان وەك دەڵێن سروشێکی ئاسمانی بن، کە گوایە شتێك بە مرۆڤ دەبەخشن، دواجار لە بەرامبەر ئەو بەخشینەدا دونیایەك خەون و ئارەزوو لەو کەسانە زەوت دەکەن .. مرۆڤ لە کوێ وهەر کێ و سەرچاوەکەی هەر چییەك بێت، ئەو بەخششەی بەرهەمی هێز و بیرکردنەوەی خۆی بێت، یان بە حیساب نێردراوی کەس و سەرچاوە و هێزێکی تری موژدە بەخش بێت، "دیدرۆ" گووتەنی: (شتێك ناداتە کەسێك، ئەگەر سوودی خۆی تێدا مابێت و بەردەوامیش داوای ئەو شتەت لێ دەکات، کە بۆ خۆی بە کەڵکە).

تاکە بەها و شتێك لەم نێوەدا، کە لە توانای دا هەیە هاوکێشەکان وەك خۆی لێبکاتەوە و مرۆڤ بباتەوە دۆخی سروشتی و مرۆییانەی خۆی و بەتەواوی خاوەنی ئیرادە و سەروەری بێت، ئازادییە، چونکە ئەوە بەرتەسککردنەوەی ئازادی کەسەکانە، کە دواتر ملکەچ و گوێڕایەڵیان دەکات و گیانی گومان و پرسیاریان تێدا دەکوژێ و ناچار بەسەر لەقاندن و بێدەنگیان دەکات .. وەك "تۆدۆرۆف" یش دەڵێ: (ئەوەی ئاژەڵ و مرۆڤ لە یەکتری جیا دەکاتەوە، ئامادەگی و نائامادەگی ئازادییە، نەك عەقڵ)، کاتێکیش لە جوگرافیایەکدا یادەوەری مرۆڤ سیخناخ بێت لە پرۆسەکانی خەساندن و خەیاڵدانی تژی بێت لە وێنە و دیمەنەکانی کۆتکردن و لە میانی وەعز و تەلقینی ئایدیۆلۆژی و ئایینی عەقڵی مرۆڤەکان بە تەنها حەقیقەتێکەوە کلۆم درابێ و زمان و گوێ و چاوی مەحکومی بڕیارە رەهاکانی کولتور و ترادسیۆن و ئایین و عورفی هەمەڕەنگ و فرەناو بێت، روونتر بڵێین عەقڵێکی دەستەمۆ و قوڕمیشکراو و جەستەیەکی سندم و کۆتکراو و دونیابینییەکی داخراو، کە تەواوی ئازادی مرۆڤبوونی لە دەستدابێت، عەقڵێك دەبێت کە لە کۆیلەیی و گوێڕایەڵی و سەرلەقاندن و ئەشهەدوبیللا شتێکی تری لێ چاوەڕوان ناکرێ، هەر خودی ئەو عەقڵە ئیفلیجەش کە کەسایەتییەکی دەستەپاچە هەڵگریەتی فاکتەر و زەمینەسازی لە دایکبوونی بێدادی و نابەرابەرییە، کە لە رێگایەوە کۆمەڵگا پڕ دەبێت لە روحی جادوباز و واعیز و بازرگان، کاراکتەرگەلێك بە باکگراوندی وەهم و خورافە و عورف و یاسا و سەروەری نەتەوەیی و نیشمانی و بەرژەوەندی گشت، مرۆڤەکان وەك مێگەل لێدەخوڕن .. کۆمەڵگایەکیش لە سای سێبەری زاڵی ئەو هەموو یاسا و رێسا سروشتی

و کۆمەڵایەتی و ئایینییانە بێت، گومانی تێدا نییە کە کەمترین ئەگەری گۆڕانی لە بەردەم دایە و بچووک و سادەترین گریمانەکانی کرانەوە و ریفۆڕم تێیدا چەکەرە ناکەن.. من پێم وایە ئەو هەراوهۆریا و خۆ گیفکردنەوەی ئەو کایە و هێزە سەلەفییانە شتێك نییە، جگە لە سەرلەنوێ مارە کردنەوەی کوردستان لە عیراق و بە عیراقی کردنەوەی کورد و تۆخکردنەوەی شوێنەکەوتەیی و ئینتمای خۆیان و دڵسۆزی نیشاندان بۆ گەڕانەوەی خەلافەتێك، کە بەتەنیشت خزمەتکردنی عەرەب و عروبە و بە کەنیزەك بردنی کچەکانمان لە سەردەمی غەزەوات بەناوی غەنیمە و حەڵاڵکردنی خوێنی لاوانمان لە دۆڵەکانی ئەسحابە و شەهیدان و بە شینەوەی شوناسی مەوالی بەسەر پیاوەکانمان، لە ماڵوێرانی و دەردەسەری چیتری باشتری بۆ کورد پێ نەبوو، کەچی بەوەش ناوەستن و دەیانەوێ لەو سەردەمی گۆڕانە خێرا و پێشکەوتنە تیشك ئاسایانە بماندەنەوە دەست قەدەری بیابان و جارێکی تر، بە هەمان ریتمی جاران، کە بە دە گوند و شارێك خوێندەوارێکیان نەبوو و ناچار دەگەڕانەوە بۆ مامۆستا و کتێب، لەسەر هوشیاری ناکامڵی کۆمەڵگا بلەوەڕێن و سەرجەمی بەرهەمی خەبات و قوربانیدانمان وەك سینییەکی زێڕ ببەنەوە سەر خوانی خەلیفە گۆشکراوەکانی کولتوری بیابان و شارستانییەتی سەعلوك و شمشێر، ئەگەر رازیش نەبین ئەوا چاوی بەغدامان لێ سوور دەکەنەوە و بە نەوەکانی هارون رەشید گوێچکەمان رادەکێشن، ئای لەو کۆمیدیا حەیابەرە!!